

Žlutě jsou pokyny ke zpracování osnovy: Níže je text do osnovy, poznámky pod čarou prosím zpracovat jako odkazy v osnově - na dokumenty v ISu.

Ochrana vinic před nálety špačků

Adresa obrázku(volný): http://species.wikimedia.org/wiki/File:Sturnus_vulgaris_m.jpg

Fotka je už v ISu: https://is.muni.cz/auth/el/1422/podzim2009/EL018/um/9393960/615px-Sturnus_vulgaris_m.jpg?info

Ochrana vinic před nálety špačků představuje jednu z největších starostí každého pěstitele, palčivější o to více, že přichází v období těsně před sklizní. Krom přímých škod způsobených konzumací hroznů je třeba brát v úvahu zvýšené náklady na chemickou ochranu proti plísním, které začínají bujet na bobulích, jež špaček poškodil. K odrazení špačků lze využít metody pasivní, tj. sítě¹. Ty ovšem špačci díky své inteligenci hravě překonávají.

Mezi účinnější aktivní způsoby ochrany vinice před špačky patří jejich plašení. Tradiční je zapojení hlídačů (tzv. hotařů) zahánějících hejna špačků střelbou slepými náboji či praskáním biče. V poslední době se k plašení stále více využívají automatická „děla“, jež podle nastaveného intervalu a za pomoci propan-butanové **bomby**² odpalují v nastavených intervalech ohlušující rány. Zatímco špačci se vůči těmto zvukovým efektům pozvolna stávají rezistentní, řadu obyvatel vinařských obcí udržují plašící zařízení v pochopitelné nervozitě. Zvuková kulisa řady vinařských vesnic na podzim připomíná bitvu u Verdunu. Zvláštní oblibě u místních se pak těší ti vinaři, kteří ve snaze ušetřit krok či ranní spánek nechají zařízení v provozu i přes noc.

Uvedená metoda plašení špačků velmi zaměstnává správní orgány (a také správní soudy) v Německu. Pro zájemce je **zde**³ velmi podrobné stanovisko k této metodě plašení podle německé právní úpravy. Dobře dokumentovaný případ z Německa, s řadou doprovodných dokumentů lze nalézt **zde**: **Auseinandersetzung um die präventive automatische Dauerbeschallung als Vogelabwehr-Methode im volxheimer Weinbau**⁴.

K plašení se také používají elektronická zařízení reprodukcí hlasy predátorů či samotných špačků (vyjadřují úzkost, varování či bolest, malá zvuková ukázka je **zde**⁵). Nejde přitom o nějakou zásadně novou metodu plašení, když v dřívějších dobách se setkáme s její drastickou formou: oslepený špaček byl zavřen do klece zavěšené na vinici a svým agonickým křikem děsil své přilétávající druhy. Všechny uvedené metody se ovšem i přes svou drakoničnost ukazují jako neefektivní.

V úvahu tak přichází vpravdě skutečné *ultima ratio* - ostrá střelba do špaččího hejna jako efektivní odrazovací metoda. Špaček se ovšem nepočítá za lovnou zvěř, je ptákem volně žijícím - srov. § 5a⁶ zákona o ochraně přírody⁷. Jeho odstřel je proto možný jen na základě

---

¹ https://is.muni.cz/auth/el/1422/podzim2009/EL018/um/9393960/Spacci_-_Vinograd_se_sitemi_foto_Zdenek_Skalicka.jpg?info

² kasd

³ http://is.muni.cz/el/1422/podzim2009/EL018/um/9480826/9480827/Gutachten_Starenabwehr.pdf?info

⁴ <http://www.starenabwehr.de/>

⁵ https://is.muni.cz/auth/el/1422/podzim2009/EL018/um/9480814/zvukova_ukazka.MP3?info

⁶ § 5a (Ochrana volně žijících ptáků (1) V zájmu ochrany druhů ptáků, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských společenství (dále jen "ptáci"), je zakázáno a) jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem, b) úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd, c) sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných, d) úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích, držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány. (2) Prodej, přeprava za účelem prodeje, držení a chov za účelem prodeje a nabízení za účelem prodeje živých nebo mrtvých ptáků a jakýchkoliv snadno rozpoznatelných částí ptáků nebo výrobků z ptáků jsou zakázány. (3) Kdo takové ptáky, na něž se vztahuje zákaz, drží, chová, dopravuje, vyměňuje nebo nabízí za účelem prodeje nebo výměny, je povinen prokázat na výzvu orgánu ochrany přírody nebo strážce přírody jejich zákonný původ a svou totožnost. Při prokázání původu se postupuje obdobně podle § 54.(4) Ustanovení odstavce 1 písm. a) a e) se nevztahuje na lov některých druhů ptáků vymezený a prováděný v souladu s předpisy o myslivosti a tímto zákonem. Ustanovení odstavce 1 písm. e) a odstavce 2 se nevztahuje na chov ptáků, kteří jsou zvěř, již lze lovit. Seznam těchto druhů stanoví Ministerstvo

výjimky, kterou právní úprava eufemisticky a „politicky korektně“ označuje pojmem „odchylný postup“. Pro lovce potom volí obdobné označení - „osoba uplatňující odchylný postup“.

Výjimky ze zákazu likvidace může stanovit individuální rozhodnutí vydané na základě § 5b zákona o ochraně přírody a krajiny. Náležitosti vyžadované od žadatele jsou např. [zde](#)⁸.

Pro území vinařské oblasti [Morava](#)⁹ (s výjimkou vinic nacházejících se na území Národního parku Podyjí¹⁰) ovšem přichází v úvahu postup upravený vyhláškou ministerstva životního prostředí vydanou podle § 5b odst. 4 o ochraně přírody a krajiny.

Jde o [vyhlášku č. 294/2006 Sb., o odchylném postupu pro usmrcování špačka obecného](#)¹¹. Vyhláška svým názvem i obsahem představuje patrně nejhumornější předpis ČR. Je zcela zaslouženě předmětem mnoha uštěpačných komentářů nejen od odborné veřejnosti. Budme za takovou vyhlášku vděční. Tolik odstrašující kazuistiky na minimálním prostoru (vyhláška čítá pouze pět paragrafů) se hned tak nevidí. Doslovný výklad vyhlášky vede k mnoha komickým absurditám; vyhnout se jim můžeme jen za použití zdravého rozumu. Vyhláška názorně ukazuje limity právní regulace, jakož i směšnost ambicí o vyřešení neřešitelného.

Úsměvy čtenáře vyvolá již úvodní normativní stanovení účelu vyhlášky, podle které *„účelem usmrcování není snižování početních stavů špačka obecného lovem, ale zvýšení účinnosti střelby jako metody plašení jedinců špačka obecného“*. Odstřel má být dále prevencí závažných škod na úrodě révy vinné na vinicích. Úprava zde tedy nepamatuje na ostatní druhy rév a odrůdy interspecifické, naštěstí však dále takové omezení neobsahuje, když střelbu omezuje na „vinici“ a pás kolem ní.

Berme však vyhlášku alespoň zčásti vážně a konstatujme, že předpis od roku 2006 poskytuje určitou „licence to kill“, která má instrumentální, časové, lokální, personální, věcné a administrativní předpoklady.

Pojďme nejprve k podmínkám instrumentálním (§ 2 vyhlášky). Nástrojem likvidace může být toliko broková lovecká zbraň, popř. zbraň kombinovaná. Špaček může být plašen (understatement pro „likvidován“) střelbou. Není tedy možné srazit nízko letícího nebo na zemi pochodujícího špačka pažbou zbraně. Vůbec již nepřichází v úvahu házení kamení a jiné alternativní způsoby zabití špačka... Ke střelbě lze využít toliko střely s broky do velikosti 2,5 mm včetně. Vystřelit lze přitom pouze dvakrát. Není sice jasně řečeno, zda jde o omezení v rámci jednoho dne, jedné sezóny či snad života střelce... ze závěrečné věty § 2 však dovodíme, že se tím myslí odražení jednoho náletu. Vyhláška dále stanoví, že k likvidaci špačka má dojít „při využití dvou hromadných střel“.

Střílet lze pouze na okraje hejna. Palba ovšem může cílit toliko na hejna *„čítající odhadem minimálně 1000 špačků obecných v dohledu osoby uplatňující odchylný postup“*.

životního prostředí po dohodě s Ministerstvem zemědělství prováděcím právním předpisem. (5) Každý, kdo buduje nebo rekonstruuje nadzemní vedení vysokého napětí, je povinen opatřit je ochrannými prostředky, které účinně zabrání usmrcování ptáků elektrickým proudem.(6) Na zvláště chráněné druhy ptáků podle § 48 se toto ustanovení a § 5b vztahují jen tehdy, neplatí-li pro ně ochrana přísnější, a to podle § 50 až 57 nebo podle zvláštního zákona.

⁷ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů.

⁸ http://www.mestopv.cz/cz/obcan/mestsky-urad/struktura-uradu/odbor-zivotniho-prostredi/odbor_zivotniho_prostredi_novy-dokument.html

⁹ <http://www.wineofczechrepublic.cz/2-1-vinarska-oblast-morava-cz.html> .

¹⁰ <http://www.nppodyji.cz/mapy>

¹¹ Odkaz na vyhlášku ve studijních materiálech.

Jde o nejznámější ustanovení předpisu umožňujícího odstřel špačků, propagované a zesměšňované populární formou. V reálu jde o nevyhnutelné ustanovení, neboť ověření správnosti či nesprávnosti „odhadu“ je fakticky nemožné. Snad jen lovec počítající způsobem „jeden, dva, tři, čtyři, tisíc“ může počítat se sankcí...

Lokální podmínky aprobovaného odstřelu byly již zmíněny výše. Na špačky lze střílet toliko na vinicích ležících na území vinařské oblasti Morava, s výjimkou vinic na území Národního parku Podyjí (kam mimochodem patří proslulá vinice Šobes¹²). Střílet se smí buď přímo z vinice anebo z navazujícího padesátimetrového pásu.

Zajímavé je vymezení časových podmínek licence. Doba, kdy se může na špačky střílet, je omezena předně zákonem, a to lhůtou od 15. srpna do 31. října - a také přesnou denní dobou: střílet lze „po východu slunce“ a „hodinu před západem slunce“. Důvod večerního „klidu zbraní“ nejsou z vyhlášky zřejmé, snad jím bude fakt, že na sklonku dne již špačci na vinice zpravidla neútočí. Střelci v každém případě nezbude než zjistit, kdy v daný den zapadá slunce.

Konkrétní doba aprobovaného odstřelu ovšem závisí na dalších administrativních podmínkách. Odstřel lze uplatňovat za podmínky, že místně příslušný orgán ochrany přírody (tj. příslušný odbor životního prostředí) ověřil a vyhlásil, že se v jeho správním obvodu (v období od 15. srpna do 31. října) vyskytuje nejméně jedno hejno špačka obecného čítající odhadem minimálně tisíc kusů. Příklad vyhlášení „odchylného postupu“ je [zde](#)¹³. V této souvislosti je zajímavá povaha takového sdělení (patrně nejde o opatření obecné povahy). Další otázky pak vzbuzuje případná žaloba na nečinnost správního orgánu v situaci, kdy orgán - vedený např. nadšeným ornitologem - odmítá ověřit a deklarovat existenci nadlimitního hejna ve svém správním obvodu či na takové hejno i přes svou nejlepší snahu při pochůzkách doposud nenarazil...

Co se týče personálních podmínek stanovených v § 4, mohou odstřel provádět jen myslivci, kteří se předem ohlásí buď osobně anebo prostřednictvím uživatele honitby místně příslušnému orgánu ochrany přírody. Zde se dostáváme k patrně nejtípkavějšímu ustanovení vyhlášky, která i přes svůj minimální rozsah zavádí v posledním meritorním paragrafu (!) legislativní zkratku. Konkrétně tak činí ve druhém odstavci těmito slovy: „*Odchylný postup mohou uplatňovat fyzické osoby, které jsou oprávněny lovit zvěř za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem, a které se předem písemně ohlásí osobně nebo prostřednictvím uživatele honitby místně příslušnému orgánu ochrany přírody (dále jen „lovec“)*“. Sic! Striktně viděno, zkratka „lovec“ tak možná byla zavedena pro orgán ochrany přírody...

Čtenářsky vděčné jsou i poslední podmínky odstřelu špačků, které mají věcný charakter. Podle § 4 odst. 3 „*odchylný postup nelze uplatňovat v případě, kdy je hejno již střelbou vyplašeno a odlétá z vinice*“. Doslovný výklad by zde svědčil závěru, že střelba je možná i za mizejícím hejnem, pokud hejno odlétá z jiných důvodů než je „vyplašení“ (hejno je již nasyceno, pomalu a spokojeně odlétá a pozdě přispěchavší střelec za ním pálí z čiré pomstychtivosti).

Předpis uzavírá druhá věcná podmínka upravená v § 4 odst. 2. Podle citovaného předpisu „*podmínkou uplatnění odchylného postupu je následné dohledání usmrčených špačků obecných, sejmutí ornitologických kroužků, pokud jsou jimi usmrčení jedinci označeni a jejich odevzdání místně příslušnému orgánu ochrany přírody s informací o datu a lokalitě zástřelu*“. Sic! Nepravníka možná zarazí zvláštní formulace podmínky připomínající Hlavu 22:

¹² <http://www.znovin.cz/article.asp?nArticleID=28>

¹³ http://www.svcr.cz/uploads/download/odchylny_postup_Pohorelice.pdf

odchylný postup, tj. zabíjení špačků, je možný za podmínky *následného* „dohledání“. Teprve sesbírání mrtvolek a odstranění případných kroužků má být definitivní aprobací (a tedy podmínkou legálnosti!) celého předchozího postupu. Pro právníka je ovšem jasný důvod této zvláštní „odkládací podmínky legality“: vyhláška totiž touto formou skrytě stanoví právní povinnost. Vyhláška ale nemůže uložit nikomu víc povinností a ani jiné povinnosti, než mu uložil zákon (čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky).

Další literatura k tématu:

SOTOLÁŘ, R. Causa špaček obecný -- *Sturnus vulgaris* Linnaeus. In BALÍK, J. -- TŘÍSKA, J. -- VRCHOTOVÁ, N. -- JIČÍNSKÝ, M. *Národní konference s mezinárodní účastí "Kvalita moravských a českých vín a jejich budoucnost". Sborník příspěvků. Lednice 11. -12. 9. 2008.* 1. vyd. Ediční středisko MZLU v Brně: MZLU v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, 2008, s. 180-185. ISBN 978-80-7375-208-8¹⁴.

---

¹⁴ [https://is.muni.cz/auth/el/1422/podzim2009/EL018/um/9601381/Sotolar - CAUSA Spacek obecnny.doc?info](https://is.muni.cz/auth/el/1422/podzim2009/EL018/um/9601381/Sotolar_-_CAUSA_Spacek_obecnny.doc?info)

294/2006 Sb.

VYHLÁŠKA

ze dne 2. června 2006

o odchylném postupu pro usmrcování špačka obecného

Ministerstvo životního prostředí stanoví podle § 5b odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb., (dále jen "zákon"):

§ 1 Předmět úpravy

Předmět úpravy

Tato vyhláška stanoví odchylný postup pro usmrcování jedinců špačka obecného (*Sturnus vulgaris*) (dále jen "špaček obecný"), a to z důvodu prevence závažných škod na úrodě révy vinné na vinicích. Účelem usmrcování podle této vyhlášky není snižování početních stavů špačka obecného lovem, ale zvýšení účinnosti střelby jako metody plašení jedinců špačka obecného.

§ 2 Prostředky, způsob a metody odchylného postupu

Prostředky, způsob a metody odchylného postupu

Odchylný postup spočívá v možnosti úmyslně usmrtit špačka obecného, a to pouze loveckou zbraní brokovou, popř. kombinovanou, při využití maximálně dvou hromadných střel s broky do velikosti 2,5 mm včetně. Střílet lze pouze do okraje hejna čítajícího odhadem minimálně 1000 špačků obecných v dohledu osoby uplatňující odchylný postup. Odchylný postup lze uplatňovat opakovaně v případě návratu hejna do dohledu střelce.

§ 3 Časové a místní okolnosti

Časové a místní okolnosti

(1) Odchylný postup lze uplatňovat od 15. srpna do 31. října kalendářního roku, pouze ve vymezeném denním období začínajícím po východu slunce a končícím hodinu před západem slunce.

(2) Odchylný postup lze uplatňovat na druhu pozemku vinice (dále jen "vinice") a v pásmu o šířce 50 metrů kolem vinice, a to na území vinařské oblasti Morava s výjimkou pozemků nacházejících se na území Národního parku Podyjí.

§ 4 Další podmínky uplatnění odchylného postupu

Další podmínky uplatnění odchylného postupu

(1) Odchylný postup lze uplatňovat, jestliže se na vinicích ve správním obvodu místně příslušného orgánu ochrany přírody vyskytuje v období podle § 3 odst. 1 nejméně jedno hejno špačka obecného čítající odhadem minimálně 1000 jedinců a jestliže tato skutečnost byla místně příslušným orgánem ochrany přírody vyhlášena.

(2) Odchylný postup mohou uplatňovat fyzické osoby, které jsou oprávněny lovit zvěř za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem, a které se předem písemně ohlásí osobně nebo prostřednictvím uživatele honitby místně příslušnému orgánu ochrany přírody (dále jen "lovec").

(3) Odchylný postup nelze uplatňovat v případě, kdy je hejno již střelbou vyplašeno a odlétá z vinice.

(4) Podmínkou uplatnění odchylného postupu je následné dohledání usmrcených špačků obecných, sejmutí ornitologických kroužků, pokud jsou jimi usmrcení jedinci označeni a jejich odevzdání místně příslušnému orgánu ochrany přírody s informací o datu a lokalitě zástřelu.

§ 5 Účinnost

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. července 2006.

Ministr:

RNDr. Ambrozek v. r.